

چکیده

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که در سال ۱۳۹۷ توسط مقام معظم رهبری منتشر شد، نقشه راهی برای آینده کشور در عرصه های مختلف اجتماعی، سیاسی و اقتصادی ارائه می دهد. یکی از ابعاد مهم این بیانیه، موضوع دولت سازی و چگونگی دستیابی به اهداف بلند مدت نظام جمهوری اسلامی است. این مقاله به بررسی روند دولت سازی در بیانیه گام دوم انقلاب و تحلیل بایسته ها و راهبردهای مطرح شده در آن می پردازد. هدف این تحقیق، شناسایی چالش ها و فرصت های پیش روی دولت سازی در چهارچوب مفاهیم گام دوم انقلاب و ارائه راهبردهایی برای تحقق اهداف آن است. روش تحقیق در این مقاله تحلیل مضمون است که با استفاده از بیانات رهبری و متن بیانیه و منابع معتبر و بررسی مفاهیم موجود در بیانیه به تحلیل محتوای آن پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که بیانیه گام دوم در مسیر دولت سازی بر اهمیت استقلال سیاسی، اقتصادی و فرهنگی کشور و تقویت نهادهای مردمی و مشارکت جوانان تاکید دارد و برای رسیدن به دولت اسلامی مطلوب توجه به مولفه هایی چون حکمرانی اسلامی، عدالت اجتماعی و پیشرفت علم و فناوری را ضروری می داند. همچنین راهبردهایی همچون تقویت نقش جوانان، نهادهای مردمی و تحقق خودکفایی اقتصادی در مسیر دولت سازی مطرح شده است. در نهایت مقاله به این نتیجه می رسد که دستیابی به دولت اسلامی برپایه ارزش های انقلاب اسلامی مستلزم هم افزایی تمامی نهادها و ارکان جامعه و برنامه ریزی جامع و مبتنی بر اصول گام دوم انقلاب می باشد که تحقیق حاضر تلاش دارد یک چهارچوب تحلیلی برای تحقق این اهداف معرفی نماید.

واژه های کلیدی: روند، دولت، دولت سازی، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، راهبردها، بایسته ها

^۱ طلبه در حال تحصیل سطح دو - مدرسه علمیه حضرت حجت {عج}

آیت الله سیدعلی خامنه ای به عنوان رهبر جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷ بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی را صادر نمودند. ایشان در آغاز بیانیه‌ی گام دوم انقلاب - تفاوت‌های اساسی انقلاب اسلامی با سایر انقلاب‌ها را در تحلیلی جامع و مستند ارائه می دهند. بیانیه‌ی گام دوم روایتی است معتبر و ژرف‌نگر از انقلاب اسلامی و باطل‌السحر تحلیل‌های کلیشه‌ای، ظاهرنگر، تحریف‌شده و غلط که از سوی دستگاه تبلیغاتی جبهه‌ی استکبار دائماً تکرار می‌شود. معظم له در این بیانیه پنج مرحله را برای پیشرفت و دستیابی به تمدن نوین اسلامی مشخص نمودند که عبارت است از: ۱- انقلاب اسلامی ۲- نظام اسلامی ۳- دولت اسلامی ۴- جامعه اسلامی ۵- تمدن اسلامی.

دولت اسلامی به عنوان مهمترین مرحله از این فرآیند می باشد که به اعتقاد ایشان به رغم تلاش های صورت گرفته تاکنون دولت اسلامی در معنای حقیقی خود محقق نشده است. هر چند تأملات عمیق و مباحث فراوانی پیرامون این مراحل مطرح شده است، اما تأکید رهبر فرزانه‌ی انقلاب بر ضرورت دولت‌سازی اسلامی به نحو مطلوب و فراتر از وضعیت کنونی، و عدم امکان دستیابی به جامعه‌ای اسلامی در طراز مطلوب بدون «دولت اسلامی»، اهمیت این مرحله را روشن می سازد: اگر در پی ساختن جامعه‌ای اسلامی هستیم که از شاخصهای فرهنگی، اقتصادی، علمی، تربیتی، اخلاقی، سیاسی، نظامی، امنیتی، عمرانی و... مطلوب برخوردار باشد، باید دولت، اسلامی شود و نظام حکمرانی در مجموعه‌ی قوای سه‌گانه و سایر ارکان حاکمیت، به شاخصهای یک دولت اسلامی هر چه بیشتر نزدیک گردد. دولت اسلامی تنها به معنی قوه مجریه نمی باشد بلکه شامل همه کارگزاران نظام اسلامی اعم از قوه مجریه و همه کارگزاران نظام اسلامی می باشد. همچنین در روند دولت سازی اسلامی شاخص هایی نظیر جهتگیری ارزشی/اعتقادی- حفظ هویت اسلامی-پایبندی به موازین مردم سالاری دینی - خدمتگزاری-عدالت محوری- قانونگرایی- ظلم ستیزی و سلامت اقتصادی با الگوگیری از دولت نبوی و علوی را تاثیرگذار می باشد.

این مقاله به دنبال این است که ضمن تعریف مفهوم دولت اسلامی و وظایف و ویژگی های آن به این پرسش پاسخ دهد که روند تشکیل دولت اسلامی از منظر آیت الله خامنه ای چگونه است و راهبردها و بایسته های رسیدن به دولت اسلامی از دیدگاه ایشان کدام هستند؟

مرور منابعی چند پیرامون موضوع پژوهش موجب روشن تر شدن دیدگاه ها مربوط به این مسیله می شود. پژوهش های انجام شده پیرامون این موضوع به شرح ذیل است: مقاله (ماهیت دولت اسلامی در اندیشه سیاسی آیت الله خامنه ای) نوشته آقای عباس نوری که نویسنده در آن معتقد است دولت اسلامی ماهیت دینی دارد و با الگوگیری از دولت نبوی متناسب با شرایط امروز شکل می گیرد. مقاله (دولت اسلامی براساس بیانات مقام معظم رهبری) نوشته کریم مهری معتقد است که ویژگی های دولت اسلامی سلامت اعتقادی و اخلاقی مسیولان- خدمت به مردم- خردگرایی- عدالت گرایی و .. می باشد. هم چنین مقاله (نظریه دولت در اندیشه سیاسی آیت الله خامنه ای) نوشته نجف لک زایی و رقیه جاوید معتقد است ساختار دولت بر پایه ولی فقیه و سه قوه مقننه و مجریه و قضاییه است که به صورت مستقل فعالیت

می کنند، که کار ویژه دولت نظارت و هدایت و عدم دخالت در زندگی مردم است اما در مواقعی که مصلحت اسلام و مسلمانان اقتضا می کند در این صورت دولت می تواند در امور مردم دخالت کند.

این پژوهش با روش تحلیل مضمون بیانات آیت الله خامنه ای را بررسی می کند تا بتواند روند دولت سازی و راهبردها و بایسته های آن را مشخص و بررسی نماید. سوالات اصلی و فرعی مقاله به شرح زیر می باشد:

سوال اصلی: روند دولت سازی اسلامی در اندیشه آیت الله خامنه ای چگونه است؟

سوالات فرعی:

- ۱- معنای دولت اسلامی در اندیشه آیت الله خامنه ای چیست؟
- ۲- شاخص های دولت اسلامی چیست؟
- ۳- وظایف دولت اسلامی کدام است؟
- ۴- راهکارها و راهبردهای و توصیه های آیت الله خامنه ای در زمینه تحقق دولت اسلامی چیست؟
- ۵- موانع و عوامل مداخله گر در تحقق دولت اسلامی چیست؟

بحث اصلی

در اندیشه آیت الله خامنه ای در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی برای رسیدن به تمدن اسلامی در جهان باید از ۵ مرحله بگذریم که دولت اسلامی به عنوان مرحله سوم این تحول مهمترین مرحله می باشد، طبق نظرات ایشان می توان دولت اسلامی را در ۵ محور اصلی بررسی نمود. (۱) معناشناسی دولت اسلامی که خود شامل ۲ محور معنای روند، دولت و دولت اسلامی و جایگاه آن می باشد (۲) شاخص های دولت اسلامی که شامل ۱۱ مقوله می باشد: شاخص اعتقادی و اخلاقی - خدمت به خلق - عدالت - سلامت اقتصادی - قانون گرایی - حکمت و خردگرایی و تعاون - توجه به ظرفیت های درونی کشور - مردمی بودن - الگوی علوی - نگاه مسیولانه - زمینه سازی کمال مردم می شود (۳) وظایف دولت اسلامی که شامل ۳ مقوله اصلی است: وظایف فرهنگی - وظایف اقتصادی ۴ - وظایف سیاسی و امنیتی) روش ها و راهبردهای دولت سازی اسلامی که شامل ۴ مقوله می باشد: راهبردهای اجتماعی - راهبردهای اقتصادی - راهبردهای سیاسی - راهبردهای تربیتی (۵) موانع و عوامل مداخله گر در تحقق دولت اسلامی که شامل ۴ مقوله می باشد: دشمنان دولت - دوری از قرآن - دنیا طلبی - عدم سازندگی. که در ادامه به توضیح هر کدام از موارد ذکر شده خواهیم پرداخت.

۱- معناشناسی

۱-۱ معنای روند، دولت، دولت سازی

روند در لغت به معنای طریقه، رفتار و مترادف با جریان، روال، روش و شیوه می باشد.^۲ و در اصطلاح در زبان فارسی به معنای فرآیند یا مسیر حرکت به کار می رود.

^۲ فرهنگ معین

کلمه دولت در لغت به معنای دارایی و ثروت و مال می باشد و مترادف با کلمات حکومت و کابینه.^۳ و در اصطلاح در زبان فارسی به معنای نظام سیاسی و اداره کننده جامعه می باشد.

دولت سازی فرآیند ایجاد و توسعه نهادهای حکومتی قدرتمند و مشروع که بتوانند کنترل و اداره امور جامعه را به طور موثر به عهده بگیرند.^۴

آیت الله خامنه ای در معنای دولت اسلامی براین قسمت تاکید دارند که تنها اسم اسلامی بودن کافی نمی باشد بلکه باید عمل و جهت گیری ها اسلامی باشد. "اسم ما که دولت اسلامی باشد، کافی نیست؛ و الا قبل از ما چند دولت جمهوری اسلامی دیگر در منطقه ای ما و آفریقا و جاهای دیگر وجود داشته و الان هم هست. قبل از انقلاب، در جایی دولتی تشکیل شد که ما شوخی می کردیم و می گفتیم جمهوری اسلامی امریکایی فلان جا! آن دولت با نام جمهوری اسلامی هم بود. بنابراین اسم ما دولت اسلامی باشد، کافی نیست؛ باید عمل و جهت گیری ما اسلامی باشد. اگر در اینها اختلال پیدا شد، حرکت مستمر و مداوم و پویاندهی که لازم است تا دولت اسلامی به صورت کامل شکل بگیرد، دچار نُکث می شود و طبعاً کار عقب می افتد. البته دولت اسلامی کامل به معنای واقعی کلمه، در زمان انسان کامل تشکیل خواهد شد؛ ان شاء الله.^۵ ایشان در ادامه می فرمایند "معنای شعار دولت اسلامی این است که ما می خواهیم اعمال فردی، رفتار با مردم، رفتار بین خودمان، و رفتار با نظامهای بین المللی و نظام سلطه ای امروز جهانی را به معیارها و ضوابط اسلامی نزدیکتر کنیم".^۶ ایشان همچنین بر این نکته تاکید دارند که دولت اسلامی شامل همه کارگزاران است و نه فقط قوه مجریه "دولت اسلامی شامل همه ی کارگزاران نظام اسلامی است؛ نه فقط قوه ی مجریه؛ یعنی حکومت گران و خدمتگزاران عمومی. اینها باید جهت گیری ها و رفتار اجتماعی و رفتار فردی خود و رابطه شان با مردم را با معیارهای اسلامی تطبیق دهند تا بتوانند به آن اهداف برسند. بعد هم باید آن جهت گیری ها را در مدّ نگاه خودشان قرار دهند و به سرعت به سمت آن جهت گیری ها حرکت کنند؛ این می شود دولت اسلامی." امام خمینی نیز فرمودند: "من امیدوارم که حکومت اسلامی در ایران تشکیل بشود و از مزایایی که در حکومت اسلامی است بر بشر روشن بشود تا بشریت بفهمند که دین اسلام چه دینی است و در روابط بین حکومت و ملتها چه روابطی است."^۸

۲-۱ جایگاه

در سپهر اندیشه آیت الله خامنه ای در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی تشکیل تمدن اسلامی دارای پیش زمینه هایی می باشد که مهمترین آنها تشکیل دولت اسلامی است. "یک زنجیره ی منطقی وجود دارد؛ پیشها این را گفتیم، بحث شده. حلقه ی اول، انقلاب اسلامی است، بعد تشکیل نظام اسلامی است، بعد تشکیل دولت اسلامی است، بعد تشکیل جامعه ی اسلامی است، بعد تشکیل امت اسلامی است؛ این یک زنجیره ی مستمری است که به هم مرتبط است."^۹

^۳ فرهنگ عمید

^۴ قدرتی ابیانه حسن- دولت و سیاست در ایران - ۱۳۸۴ تهران- انتشارات سمت- ص ۲۴

^۵ بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیأت دولت - ۰۸/۰۶/۱۳۸۴

^۶ بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیأت دولت - ۰۸/۰۶/۱۳۸۴

^۷ بیانات در دیدار رئیس جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۶/۸

^۸ امام خمینی، حکومت اسلامی، ص ۴۱۷

^۹ بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه - ۱۳۹۰/۷/۲۴

رهبر انقلاب، مرحله‌ی سوم را که اکنون در آن قرار داریم یعنی تشکیل دولتی براساس الگوها و معیارهای کاملاً اسلامی میخوانند و به اهمیت تشکیل آن تأکید دارند. "تا وقتی این مرحله به‌طور کامل محقق نشده است، نوبت به تشکیل جامعه‌ی اسلامی نمی‌رسد."^{۱۰}

برای اینکه تفکر انبیاء در جامعه پیاده شود، یک حرکت بلند مدت و طولانی لازم است که امام خامنه‌ای این حرکت را در ۵ مرحله تقسیم بندی می‌نمایند. ایشان در توضیح مرحله اول از مراحل ایجاد تمدن نوین اسلامی یعنی تشکیل انقلاب اسلامی می‌فرمایند "انقلاب آنجایی است که پایه‌های غلطی برچیده می‌شود و پایه‌های درستی به جای آن گذاشته می‌شود. این قدم اول است. انقلاب که تحقق پیدا کرد، بلافاصله بعد از آن، تحقق نظام اسلامی است."^{۱۱} ایشان در توضیح نظام اسلامی تصریح می‌کنند "نظام اسلامی یعنی چه؟ یعنی منبع تقنین و معیار و ملاک اجرا و ارکان تصمیم‌گیری در کشور معلوم شد چیست؛ ارکان حکومت - قوه‌ی مجریه، قوه‌ی مقننه، رهبری، قوه‌ی قضاییه و دیگر ارکان - چیده شد و قانون اساسی آمد همه‌ی اینها را تثبیت کرد؛ لذا پایه‌گذاری‌های اصولی انجام گرفت."^{۱۲} مرحله سوم که دولت اسلامی است که مجموعه دستگاه‌های مدیریتی کشور را شامل می‌شود "بعد از آنکه نظام اسلامی پیش آمد، نوبت به تشکیل دولت اسلامی به معنای حقیقی می‌رسد؛ یا به تعبیر روشن‌تر، تشکیل منش و روش دولتمردان یعنی ماها به گونه‌ی اسلامی؛ چون این در وهله‌ی اول فراهم نیست؛ بتدریج و با تلاش باید به وجود آید. مسئولان و دولتمردان باید خودشان را با ضوابط و شرایطی که متعلق به یک مسئول دولت اسلامی است، تطبیق کنند... دولت به معنای عام، نه به معنای هیئت وزراء؛ یعنی قوای سه‌گانه، مسئولان کشور، رهبری و همه."^{۱۳} منظور از دولت اسلامی این است که بر اساس آنچه که در دوره‌ی تعیین نظام اسلامی به وجود آمد، یک قانون اساسی درست شد؛ نهادها و بنیادهای اداره‌ی کشور و مدیریت کشور معین شد. این مجموعه‌ی نهادهای مدیریتی، دولت اسلامی است. در اینجا منظور از دولت، فقط قوه‌ی مجریه نیست؛ یعنی مجموع دستگاه‌های مدیریتی کشور که اداره‌ی یک کشور را برعهده دارند؛ نظامات گوناگون اداره‌کننده‌ی کشور.^{۱۴} رهبر انقلاب مرحله چهارم را تشکیل کشور اسلامی می‌دانند "اگر دولت به معنای واقعی کلمه اسلامی شد، آن‌گاه کشور به معنای واقعی کلمه اسلامی خواهد شد؛ عدالت مستقر خواهد شد؛ تبعیض از بین خواهد رفت؛ فقر بتدریج ریشه‌کن می‌شود؛ عزت حقیقی برای مردم به وجود می‌آید؛ جایگاهش در روابط بین‌الملل ارتقاء پیدا می‌کند؛ این می‌شود کشور اسلامی."^{۱۵} مرحله آخر که هدف نهایی می‌باشد رسیدن به دنیای اسلامی و تمدن اسلامی است "از این مرحله که عبور کنیم، بعد از آن، دنیای اسلامی است. از کشور اسلامی می‌شود دنیای اسلامی درست کرد. الگو که درست شد، نظایرش در دنیا به وجود می‌آید."^{۱۶} بنابراین جامعه‌ای که به عبودیت خدا می‌رسد، یعنی به معرفت کامل خدا می‌رسد، تخلق به اخلاق‌الله پیدا می‌کند؛ این، آن نهایت کمال انسانی است. بنابراین هدف نهائی، آن است."^{۱۷}

^{۱۰} دیدار اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» با رهبر انقلاب - ۱۳۹۵/۲/۶

^{۱۱} بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۷۹/۹/۱۲

^{۱۲} بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۶/۸

^{۱۳} بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۷۹/۹/۱۲

^{۱۴} بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه - ۱۳۹۰/۷/۲۴

^{۱۵} بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۷۹/۹/۱۲

^{۱۶} بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۷۹/۹/۱۲

^{۱۷} بیانات در دیدار دانشجویان کرمانشاه - ۱۳۹۰/۷/۲۴

است، هم اجرا اسلامی است، هم دولتمردان اسلامی‌اند، هم مردم به تبع حال و به تبع دولتمردان از لحاظ اخلاقی اسلامی خواهند شد.^{۱۰۰}

۴-۴-۴ الگو گرفتن از راه و تفکر امام راحل

در افق دید رهبر انقلاب، امام خمینی در زمینه دولت سازی و تشکیل حکومت ویژگی های خاصی از جمله بی پروایی در مقابل دشمنان، اعتقاد به اصول اسلامی و توجه به مصالح مردم رابه نمایش گذاشتند "سرّ موفقیت امام این بود که صریح و بدون پرده پوشی، اسلام را روی دست گرفت و اعلام کرد من می‌خواهم برای اسلام کار کنم و همه چیز در سایه‌ی اسلام است..... علّت اینکه امام پیروز شد، چون هدف خود را که حاکمیت اسلام است، صریح بیان کرد.^{۱۰۱}

۴-۴-۵ ۴-تمسک به اسلام

"اگر دولتهای اسلامی به اسلام متمسک شوند، ملتها با همه‌ی وجود از آنها حمایت خواهند کرد.^{۱۰۲} امام خمینی نیز هم نظر با رهبر انقلاب بوده اند و فرمودند "از مردم می‌خواهیم تا بر پایه های اسلامی خویش تکیه زنند و بر غرب و غرب زدگان که موجب نابودی فرهنگ آنان شده است پشت پا زنند.^{۱۰۳} "نظامی که بر اساس تفکر و معرفت اسلامی بر سر کار بیاید، نظامی است که مسائل معنوی انسان، جزو عناصر اصلی آن خواهد بود. خصوصیت این نظام، این نیست که به مسائل مادی توجه نخواهد کرد و هدفش را فقط معنویات قرار خواهد داد، نه؛ این یک مغالطه و نشانه‌ی غلط دادن است؛ که در تبلیغات جهانی علیه ما، این نشانه داده میشود^{۱۰۴}

۴-۴-۶ ۴-پیروی از ایامه و حکومت علوی در راه تشکیل حکومت اسلامی

امام خامنه ای بر الگوگیری از امامان معصوم در تشکیل دولت اسلامی تاکید دارند و عدالت، شجاعت، اعتماد به مردم، حفظ استقلال را از اصول اساسی حکومت از زمان امام علی(ع) تا امام خمینی (ره) می‌دانند. "آنها هدفهای بزرگی داشتند، هدف عمده‌ی آنها هم ایجاد جامعه‌ی اسلامی بوده که ایجاد جامعه‌ی اسلامی بدون ایجاد حاکمیت اسلامی امکان‌پذیر نیست؛ پس دنبال حاکمیت اسلامی بودند. یک بُعد مهمّ امامت این است؛ امامت یعنی ریاست دین و دنیا، ریاست مادّه و معنا.^{۱۰۵} "باید به سمت زندگی علوی(ع) برویم. رفتن به سمت زندگی علوی(ع) معنایش این نیست که اگر آن روز لنگ می‌بستند و راه می‌رفتند، امروز هم لنگ ببندیم و راه برویم؛ نه، امروز دنیا پیشرفته است. باید روح زندگی علوی(ع)- یعنی عدالت، تقوا، پارسایی، پاکدامنی، بی‌پروایی در راه خدا و میل و شوق به مجاهدت در راه خدا- را در خودمان زنده کنیم؛ باید به سمت اینها برویم؛ این اساس کار ماست. و به شما عرض کنم.^{۱۰۶}

^{۱۰۰} بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۸/۶

^{۱۰۱} خطبه‌های نماز جمعه در دهمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) - ۱۳۷۸/۳/۱۴

^{۱۰۲} بیانات در دیدار کارگزاران نظام - ۱۳۷۱/۱۱/۱

^{۱۰۳} امام خمینی، حکومت اسلامی، ص ۲۸۱

^{۱۰۴} بیانات در دیدار دانشجویان نمونه و نمایندگان تشکلهای مختلف - ۱۳۸۵/۷/۲۵

^{۱۰۵} بیانات در دیدار اعضای هیئت علمی پنجمین کنگره جهانی حضرت رضا علیه‌السلام - ۱۹/۰۲/۱۴۰۳

^{۱۰۶} بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۶/۸

۷-۴-۴ حرکت به سمت سبک زندگی اسلامی

از منظر رهبری سبک زندگی اسلامی تنها به حوزه فردی و اجتماعی محدود نمی شود، بلکه در ایجاد و تقویت دولت اسلامی نیز نقش حیاتی دارد زیرا می تواند در مسیر پیشرفت و عدالت اجتماعی تاثیرگذار باشد^{۱۰۷} ما امروز در مرحله‌ی دولت اسلامی و کشور اسلامی قرار داریم؛ باید دولت اسلامی را ایجاد کنیم. امروز دولت ما یعنی مسئولان قوه‌ی مجریه، قوه‌ی قضاییه، قوه‌ی مقننه، که مجموع اینها دولت اسلامی است. سهم خوبی از حقایق اسلامی و ارزشهای اسلامی را دارد؛ اما کافی نیست؛ اولش خود من. باید بیشتر به سمت اسلامی- شدن، مسلمان- شدن و مؤمنانه و مسلمانانه زندگی کردن برویم.^{۱۰۷}

۸-۴-۴ متقی بودن امت

"امت اسلامی هم اگر با تقوا بود، می تواند در راههای دشوار حرکت کند؛ مشکلات در مقابل او زانو می زنند؛ او در مقابل مشکلات زانو نمی زند. به این جمله‌ی امیرالمؤمنین توجه کنید: «من اخذ بالتقوی عزبت عنه الشدائد بعد دنوھا»؛ اگر فردی- و من عرض می کنم اگر ملتی- تقوا را برای خودش جاده‌ی عمل قرار داد و متقی شد، شاید زندگی اگر نزدیک او هم رسیده باشد، از او دور خواهد شد. «و احلولت له الامور بعد مرارتھا»؛ تلخی‌های زندگی برای او شیرین خواهد شد. «و انفرجت عنه الامواج بعد تراکمھا»؛ امواج طوفنده‌ی شاید زندگی، بعد از آن که متراکم شده باشند، از او دور خواهند شد و او بر امواج سوار خواهد شد. «و اسهلت له الصعاب بعد انصابھا»؛ دشواری‌ها و سختی‌های زندگی بعد از آن که به سخت‌ترین مرحله رسیده باشد، برای او آسان خواهد شد.^{۱۰۸}

۵- موانع و عوامل مداخله گر در تحقق دولت اسلامی

رهبر انقلاب معتقدند که ما در دولت اسلامی سالهاست که مانده ایم، البته ایشان حرکت را رو به جلو می دانند اما سرعت را کند می شمردند^{۱۰۷} ما جامعه‌ی اسلامی نداریم، ما دولت اسلامی هم نداریم! از آن مراحل چندگانه‌ای که ما مطرح کردیم، هنوز در دولت اسلامی‌اش مانده‌ایم..... داریم پیش می‌رویم؛ با همه‌ی مخالفتها، با همه‌ی کارشکنی‌ها، با همه‌ی دهن‌کجی‌هایی که میشود، حرکت میکنیم و داریم پیش می‌رویم بلاشک.^{۱۰۹} تا وقتی این مرحله به‌طور کامل محقق نشده است، نوبت به تشکیل جامعه‌ی اسلامی نمی‌رسد.^{۱۱۰}

۱-۵ دشمنان دولت اسلامی، هم داخلی و هم خارجی

دولت اسلامی دو دسته دشمن دارد؛ یک دسته دشمنان شناخته شده هستند. همه‌ی سلطه‌گران و دیکتاتورهای دنیا به دلایل واضح دشمن دولت اسلامی‌اند؛ چون دولت اسلامی با اصل سلطه و دیکتاتوری مخالف است. کسانی هستند که به دین یا به ورود دین در عرصه‌ی زندگی معتقد نیستند، این‌ها هم با دولت اسلامی مخالفند..... دسته‌ی دوم دشمنان درونی‌اند؛ یعنی آفت‌ها، بیماری‌ها و میکروب‌ها. مرگ ما بیش از آنچه ناشی از این باشد که دیگری بیاید ما را بگشدد، ناشی

^{۱۰۷} بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۶/۸

^{۱۰۸} بیانات در خطبه‌های نماز جمعه - ۱۳۸۴/۵/۲۸

^{۱۱۰} دیدار اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» با رهبر انقلاب - ۱۳۹۵/۲/۶

از این است که در درون خودمان اختلافی به وجود می‌آید. غالباً مرگ‌های ما ناشی از ویروسی، میکروبی، بیماری‌ای و سلول عاصی‌یی است که سرطان درست می‌کند؛ کمتر ناشی از این است که کسی بیاید آدم را بکشد. دولت اسلامی هم همین‌طور است؛ باید مواظب دشمن‌های درونی‌اش باشد؛ این‌ها آفتهایش است.^{۱۱۱}

۲-۵ دوری از قرآن

ما دوریم از قرآن، از این دوری ما از قرآن، دشمن دارد استفاده میکند. دشمن روزبه‌روز در ما بی‌ایمانی را تزریق میکند، لابلای‌گری را تزریق میکند، وابستگی به خود را تزریق میکند..... ما اگر به قرآن نزدیک بشویم، همه‌ی این حفره‌ها پُر خواهد شد؛ همه‌ی این خلل و فُرَج بسته خواهد شد؛ هویت اسلامی در مقابل هویت کفر خودش را نشان خواهد داد. معنای اینکه ما می‌گوییم اگر به قرآن عمل کنیم، زندگی درست خواهد شد، این است. معارف قرآنی وجود دارد، این معارف باید تبدیل بشود به گفتمانهای عمومی در بین مردم؛^{۱۱۲}

۳-۵ عامل انحراف دولت‌ها، دنیا طلبی

یک عامل هم شهوات و دنیا طلبی و امثال اینهاست که کسانی را هم که عمق دارند، منحرف می‌کند.^{۱۱۳}

۴-۵ نقطه امید دشمن، عدم سازندگی در کشور

"نقطه‌یی که دشمن به آن چشم دوخته، این است که ایران اسلامی نتواند به‌طور شایسته، سازندگی کشور را انجام بدهد. این هم مایه‌ی امید دشمنان است. آن‌ها مایلند که دولت جمهوری اسلامی نتواند در داخل کشور سازندگی را پیش ببرد.^{۱۱۴}

نتیجه گیری

در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که توسط مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۸ صادر شد، تاکیدات فراوانی بر روند دولت‌سازی اسلامی و شرایط و راهبردهای آن وجود دارد. این بیانیه که به نوعی چشم‌انداز آینده‌نگری برای انقلاب اسلامی است، رویکردها و اصولی را برای تقویت ساختار و نهادهای حکومتی مطرح می‌کند. در این بیانیه، مقام معظم رهبری به دولت‌سازی به‌عنوان یکی از اولویتهای اساسی انقلاب اسلامی پرداخته‌اند. دولت‌سازی اسلامی به معنای ایجاد حکومتی است که بر اساس اصول اسلامی و آرمان‌های انقلاب شکل بگیرد و در راستای عدالت اجتماعی، رشد معنوی، توسعه اقتصادی و استقلال فرهنگی عمل کند. در این روند، تأکید ویژه‌ای بر موارد زیر وجود دارد.

(۱) عدالت‌محوری شامل اصلاحات اجتماعی و اقتصادی با هدف تحقق عدالت در جامعه.

(۲) تقویت استقلال باهدف کاهش وابستگی به دیگر کشورها و قدرت‌های خارجی.

(۳) حاکمیت اسلام بر سیاست یعنی تأسیس دولتی که از ارزش‌های دینی و اسلامی پیروی کند و به احکام اسلامی در مسائل حکومتی توجه ویژه داشته باشد.

^{۱۱۱}بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۶/۸

^{۱۱۲}بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در مسابقات بین‌المللی قرآن - ۱۳۹۶/۲/۷

^{۱۱۳}بیانات در دیدار اعضای هیأت دولت - ۱۳۸۴/۷/۱۷

^{۱۱۴}بیانات در مراسم اولین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله) - ۱۳۶۹/۳/۱۴

همچنین در روند دولت‌سازی اسلامی، بایسته‌هایی مطرح می‌شود که به‌طور خاص در بیانیه گام دوم بیان شده‌اند:

(۱) رشد معنوی و اخلاقی: یکی از مهم‌ترین ابعاد دولت‌سازی اسلامی، توجه به بُعد معنوی و اخلاقی حکومت است. دولت باید محیطی فراهم کند که رشد اخلاقی و معنوی مردم در آن امکان‌پذیر باشد.

(۲) عدالت اجتماعی و اقتصادی: بی‌توجهی به عدالت به‌عنوان یکی از اصول کلیدی دولت اسلامی نمی‌تواند موجب رشد پایدار و موفقیت باشد. بنابراین، باید نظامی اقتصادی و اجتماعی به‌وجود آید که در آن فقر و فساد ریشه‌کن شود و فرصت‌های برابر برای تمامی افراد جامعه فراهم شود.

(۳) مشارکت مردم: در فرآیند دولت‌سازی اسلامی، بایسته است که مردم به‌طور فعال در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و اجتماعی مشارکت داشته باشند. دولت باید ارتباط تنگاتنگی با مردم برقرار کند و از نظرات و دغدغه‌های آنان استفاده کند.

(۴) تقویت نیروی انسانی متخصص و مؤمن: نیاز است که نیروی انسانی در تمامی حوزه‌های مدیریتی و اجرایی کشور از تخصص و ایمان به اصول اسلامی برخوردار باشد. تربیت و آموزش نسل جدیدی از مدیران و رهبران شایسته از دیگر راهبردهای مهم است.

(۵) تقویت استقلال و خودکفایی: دولت اسلامی باید به‌گونه‌ای حرکت کند که کشور از وابستگی به قدرت‌های خارجی رها شود. این امر شامل توسعه فناوری، تأمین امنیت غذایی، استقلال اقتصادی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی است.

(۶) پشتیبانی از جهاد علمی و فرهنگی: یکی از دیگر راهبردهای دولت اسلامی، توجه به توسعه علمی و فرهنگی است. دولت باید بر روی پژوهش‌های علمی، فناوری‌های نوین، و تقویت هویت فرهنگی و دینی جامعه تمرکز کند.

در نهایت، روند دولت‌سازی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به‌گونه‌ای طراحی شده که ترکیبی از اصول اسلامی، عدالت اجتماعی، استقلال اقتصادی، و رشد معنوی را در دستور کار خود قرار دهد. این فرآیند نیازمند مشارکت فعال مردم، استفاده از منابع داخلی، و تمرکز بر تربیت نیروی انسانی مؤمن و متخصص است. همچنین، دولت‌سازی اسلامی باید در راستای رفع مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه حرکت کرده و به تقویت هویت اسلامی و ملی مردم بپردازد. در این راه، تقویت استقلال و ایجاد نظامی کارآمد و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

منابع

- ۱- قرآن کریم
- ۲- نهج البلاغه
- ۳- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید - جلد ۱۴
- ۴- قدرتی ابیانه حسن - دولت و سیاست در ایران - ۱۳۸۴ تهران - انتشارات سمت - ص ۲۴
- ۵- حسن جوادی آملی - ولایت فقیه و عدالت اجتماعی - انتشارات حکمت ۱۳۷۸ - ص ۱۲۳
- ۶- روح الله الموسوی الخمینی - صحیفه امام (ره) - موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی - ۱۳۶۰ - ص ۷۳
- ۷- روح الله موسوی خمینی (ره) - حکومت اسلامی - دفتر نشر فرهنگ اسلامی - ۱۳۴۸ - ص ۱۱۱
- ۸- روح الله موسوی خمینی - ولایت فقیه - موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی - ۱۳۴۸ - ص ۶۳
- ۹- علی اکبر دهخدا - لغت نامه دهخدا - دانشگاه تهران - ۱۳۷۳ - جلد ۸ - ص ۴۹۵
- ۱۰- سیدعلی موسوی خامنه ای - بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی - ۱۳۹۷
- ۱۱- محمدبن یعقوب کلینی - اصول کافی - مترجم حسین استادولی - انتشارات دارالثقلین - ۱۳۹۳
- ۱۲- مرتضی مطهری - عدالت اجتماعی در اسلام - انتشارات صدرا - ۱۳۶۰ - ص ۴۶
- ۱۳- مرتضی مطهری - آزادی و حکومت اسلامی - انتشارات صدرا - انتشارات صدرا - ۱۳۶۰ - ص ۵۷
- ۱۴- محمدمعین - فرهنگ فارسی معین - انتشارات فردوس - ۱۳۵۰ - ص ۴۹۵
- ۱۵- مکتب انقلاب اسلامی - دولت اسلامی - انتشارات دفتر نشر معارف - ۱۳۹۸ - ص ۲۵۵
- ۱۶- سایت Khamenei.ir